

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A lap szellemi részét illető minden közlemény a szerkesztőséghez Jókai-utca 8. sz. küldendő.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél iven.

Előfizetési ár: egész évre 12 korona, félévre 6 korona.

Hirdetések jutányos áron közöltetnek.

Egyes szám ára 30 fillér.

Az előfizetési és hirdetési pénzek

s a lap megrendelésére és szétküldésére vonatkozó összes megkeresések **Karai Sándor** tanárhoz (Rákóczy-utca 46. sz.) intézendők.

A fölvezető rendszerről.

A „Debreceni Protestáns Lap“-nak tanügyi kérdésekben is mély belátással bíró felelős szerkesztője e lap f. évi július 6-iki számában azt a kérdést fejtegetve, hogy miért oly nagy az érettségi vizsgákon elbukottaknak a száma: többek közt rámutat arra a körülményre, hogy a bukások nagy számának okozója sok esetben az a szokás is, hogy a tanárok nem osztályonként csoportosítatnak, hanem együtt mennek évről-évre felfelé a növendékekkel. „Ugy általános paedagógikai, mint didaktikai szempontból helyes szokás! mondja az említett cikk írója. Csakis így képzelhető el, hogy a tanár minden egyes tanítványát igazán s egyénileg megismeri, tudását igazságosan megállapítja, lelki világát tisztán látja s ahoz alkalmazkodik. Am embereinket ilyen feladat betöltésére jól és okosan válasszuk meg! Mert a nevelés egy hirneves paedagogus szerént kettős arculatu s mint olyan: tudomány. Másfelől az elmélet alkalmazása s mint ilyen: gyakorlati ügyesség! E kettő azonban nem jár mindig együtt s jaj! annak a generációnak, melynek sorsa egész gymnasiumi pályafutása alatt olyan tanárhoz van kötve, kit az Isten átadói képességgel, tehát gyakorlati ügyességgel nem áldott meg! A régi rendszer szerint ez a baj nem volt annyira veszedelmes, mert az egyik tanár átadási képességének a hiányait helyrehozta a következő évben és osztályban tanító tanár ügyessége. Az újabb rendszer szerént ez a megkorrigálás egyszerűen ki van zárva. S a keserű tanuság majd csak az érettségi vizsgálaton fog evidenssé lenni.“

Mivel nézetem szerint is sok szó fér a fölvezető rendszerhez, lássuk röviden ennek a rendszernek az előnyeit és hátrányait, hogy azután megállapíthassuk, hogy célszerű-e ezt a rendszert tovább is fentartani?

A fölvezető rendszernek az ellentéte volna

az az eljárás, hogy a tantárgyaknak az egyes tanárok között való felosztásában semmiféle rendszert ne kövessen valamely intézet. Ez esetben a tantárgyaknak a tanárok között való felosztása történhetik vagy úgy hogy:

1. Az igazgató az év folyamában, különösen a hospitálások alkalmával szerzett tapasztalatai alapján a maga legjobb belátása szerint osztja fel a tantárgyakat az egyes osztályokban a tanárok között; vagy pedig:

2. A tanárok maguk között megállapodnak, hogy ki melyik osztályban és mit szeretne inkább tanítani.

Első esetben, ha az igazgatót paedagogiai kérdésekben teljesen csalhatatlannak tekinthetnénk, az igazgató olyan tárgybeosztást készíthetne, a mely úgy az egyes tanárok hajlamainak és képességeinek, mint az intézet tanulmányi érdekeinek leginkább megfelelne. Mert tényleg a tantárgyak szétosztásánál az volna az ideális állapot, hogy minden tanár azt a tárgyat és pedig azon fokon tanítson, a melynek képzettsége és tehetsége leginkább megfelelnek. De számolnunk kell azzal a kétségbevonhatatlan tényvel, hogy paedagogiai kérdésekben csalhatatlan egy igazgató sem lehet, különösen ha tekintetbe vesszük, hogy a tanárok tudományos kiképzése szakképzés útján történik. De meg, mivel az igazgatók is csak emberek, esetleg tért nyitnak a tantárgyak elosztásánál a kegyosztogatásnak, némelyik tanárt annak határozott kivánságára állandóan felsőbb osztályokban alkalmaznának, másokat meg állandóan az alsóbb osztályokban felejténeek stb. Világos tehát, hogy a tantárgyak szétosztásának az igazgatóra való bizása nagyon kétes eredménnyel járna.

A mi a határozott rendszer hiányában alkalmazható másik módot illeti, a mely abban állana, hogy a tanárok magok állapodjanak meg egymásközt arra nézve, hogy ki hol és mely

tantárgyat tanítson: ennél a módnál főbaj az, hogy egy oly számos tagból álló testületnél a tanári pályán nagyon is szükséges egyéni ambícióból következnek, hogy többen szeretnének némely különös kedvvel tanítható tantárgyat bizonyos osztályokban maguknak esetleg több ízben is lefoglalni. Mert hiszen, hogy egyebet ne említsek, nagyon fárasztó, unalmas, sőt lélekölő munka lehet valamely tanárra nézve az a tudat, hogy neki évről-évre a latin grammatikát, vagy a magyar nyelvtan elemeit, vagy a négy alapműveletet közönséges számokkal kell tanítania, holott őt is hevíti a vágy, hogy a jeles magyar írókról beszéljen tanítványainak, vagy hogy Horátius ódáinak szépségeit ismertesse meg növendékeivel. Már pedig, ha a tanárok között képezne alku tárgyát a tantárgyak szétosztása: már csak az idősebb tanárok iránt való köteles tisztelet is megtiltana például valamely törekvő fiatal tanárnak, hogy kiszorítsa valamelyik felsőbb osztályból azt az idősebb tanárt, kiről feltétlenül el kell ismernie, hogy a hosszú évek alatt szerzett gazdag tapasztalatai alapján jobban képes tanítani azt a tantárgyat abban az osztályban, mint ő.

Azonban a körülmények szerencsétlen összehatalkozása folytán megeshetik, hogy különösen fiatalabb tanár évek hosszú során át pl. latin nyelvtant tanít, a melyet bármily nemes oda-

adással tanít is eleinte, később unalmassá és szárazzá lesz előtte.

Vegyük tekintetbe még azt is, hogyha ilyenformán minden tanár azon tárgynak és a tanítás azon fokán való tanítására vállalkoznék, melylyel ő különös kedvvel és kitartással foglalkozik: megeshetnék, hogy az ilyen tanár a tanított tudományágnak valamely speciális részével behatóbban foglalkozván, az egész tantárgyról nem adna áttekintő képet tanítványainak, hanem általános ismeretek helyett a maga specialis szakába vezetné be növendékeit. Az ilyen kedvenc ág kiszemelése pedig ellentéte az általános ismereteknek és az általános műveltségnek, már pedig a középiskola éppen az általános műveltséghez megkívántató ismereteknek az elsajátítását tűzi ki feladatául.

Az eddigiekből tehát az következik, hogy a tantárgyaknak a szaktanárok között való szétosztásában valamely rendszernek okvetlenül lenni kell.

Ilyen rendszer lehet ismét kétféle. Egyik volna az, hogy ugyanazon osztályban pl. az I. osztályban minden évben ugyanazon tanárok tanítsák ugyanazt a tantárgyat. Másik volna a gyakorlatba már egészen átment fölvezető rendszer, mely nagyjában megvalósítja azt az elvet, hogy az egyes tantárgyakat a tanár ugyanazon osztályban végig tanítja az első osztálytól fogva

TÁRCA.

ADATOK,

a berettyó-szent-mártoni ev. ref. egyház történetéből.

(Folytatás.)

5. *Iskola pénztári-alap.* Alapított 1889. jun. 12. három (3) forinttal, oly célból, hogy iskolánkban a tanszerek, taneszközök időről-időre beszerezhetők legyenek. Jövedelem forrásaiul szolgáltak: idegenek harangoztatási díjai, mulasztási büntetéspénzek, a faiskolából eladott fák árai, confirmátiói bizonyítványok díjai. Az alap összege: 104 frt. 58 kr.

6. *Egyházi szegény-alap.* Alapított az ev. ref. egyház által 1896-ban egy véka takarékmagtári buzának eladási arából 1 frt. 80 kr.-ral. Célja egyházunk szegényei és árváinak általános gondozása. Jelen összege 26 frt.

7. *Egyházfentartási-alap.* Alapított az 1894. évi 24. sz. egyháztanácsi végzéssel. Célja egyházi építkezések idején az erejéhez mért szükségletek kielégítése. Allagát képezi a Berettyó-ujfalusi „Sárréti Népbank” 2 drb. törzsrészevénye, melynek darabjéért 5 éven át heti koronás befizetéssel 70 frt. adatott.

8. *Harang-alap.* Alapította Kiss Kiss Antal lelkész 1898-ban 6 frttal, oly célból, hogy az időnkénti adományokkal s azok kamataival takarékpénztárban kezel-

tessék, míg ev. ref. egyházunk részére egy új harang szerezhető. Jelen összege 20 frt. 79 kr.

A mult 1900. évben elhalt Deczki József kegyes alapítónk ez alapra 100 frtot rendelt végakaratóban lefizetni. Özvegye 1901. májusig haladékot kért az összeg lefizetésére, s megadatott. Ezen hagyománygyal az alap összege 120 frt. 79 kr.

9. *Torony építési-alap.* Alakult a presbyterium 1899. évi 17. számú és az egyházközségi gyűlés 5. sz. határozata értelmében, melyek szerint 1899–1904-ig tehát 5 éven át az egyházi készpénz adónak 170%-a minden adózó egyháztagra kivételével, a befolyó összeg takarékpénztárban kezelendő mindaddig, míg anyaszentegyházunk tornya felebb emelhető és ujonnan befedhető lesz.

Jelen összege: 158 frt. 60 kr.

Különfélék.

Szt.-Mártonban hajdan hadnagyi szék is volt. Pecsétjén két oroszlan által tartott korona van vésvé. Körirata ez volt. Hadnagyi szék 1829. B.-Sz.-Márton. A tiszai vasut elkészültéig a Biasini-féle gyorskocsi állomáshelye.

Az első presbyterium Mezei Dániel predikátorsága idejében 1814–1817-ig szerveztethetett, mert már 1817. dec. 7. midőn a reformáció 3 százados emlékére Benéts Dániel predikátor és Farmasi István rector jubileumi ünnepélyt tartottak, az akkori presbyterek is megnevezettek.

Mezei Dániel lelkész szerkesztett egy presbyteri

a VIII. osztályig. Lássuk ezt a két rendszert külön!

Ha valamely tanár pl. minden évben a latin nyelvtant vagy pl. a IV. osztályban a mathesis elemeit tanítja, ki van zárva, hogy az a tanár a maga tapasztalatait gyarapítsa, vagy legalább is nagyon szűk körre szorul a tapasztalata, mert nem lesz képes fogalmat alkotni magának különösen arról, hogy a gyermeknek a látóköre évről-évre mint tágul, nem tudja megfigyelni, hogy milyen eszközökkel lehet előmozdítani a gyermek különböző korához mérten a gyermek itélő képességének a fejlesztését. Ugyanazon osztályban új tapasztalatokat nem szerez, sőt a miket még először megfigyelt is, azok is annyira mindennapiakká lesznek előtte, hogy azokból gyakorlati hasznot nem fog huzni többé. S a mi főbaj: az ambíció kihal az ilyen tanár lelkéből, mert évről-évre gépiesen ugyanazt az anyagot kell tanítania, éppen ezért nem érzi szükségét annak, hogy figyelemmel kísérje a tudomány újabb és újabb vívmányait, mert megeshetik, hogy azok jórésze az ő megszokott munkakörén már kívül esik és előre tudja, hogy neki azokra az újabb ismeretekre soha szüksége nem lesz. Még az által sem segítenék ezen a bajon, ha valaki állandóan csak a 4 alsó, vagy csak a 4 felső osztályban tanítana, mert a tanár tapasztalata még így is szűk körre szorulna.

A fölvezető rendszernek már több előnye van. Ha pl. valamely tanár egy bizonyos tantárgy tanítását a legalsóbb osztályon kezdi és azt a tantárgyat mindenik osztályban egymásután végig tanítja, annak a tantárgynak a módszerével a legalsóbb foktól a legfelsőbig megismerkedik saját gyakorlata alapján, sőt hozzátehetjük, hogy tanítva tanul maga is. Nemcsak kezdő, hanem már hosszú gyakorlattal bíró tanároktól is hallottam azt is, hogy nincsen szebb munka, mintha valaki egy tantárgyat ugyanazzal az osztálylyal az első osztálytól fogva végig visz, mert azt a maga módszere szerint kezeli, „azon még nem rontott senki sem,“ s ha az ismeretek fogyatékosok a növendékeknél valamely irányban, azért senkit nem okol, hanem igyekszik az okát kikutatni és a hiányokat pótolja. Sőt hozzátehetjük azt is, hogy ez esetben ambíziós tanárra nézve rendkívül ösztönzőleg hat a felelősség érzete, vagyis az a tudat, hogy pl. az illető osztály latin nyelvi ismereteiért teljesen ő a felelős. Felemlíthetjük még azt is, hogy a sikeres tanítást nagy mértékben elősegíti, ha valamely tanár minden növendékeinek a hajlamait, tehetségeit, vérmérsékletét erkölcsi érzületét ismeri, mert csak így tud határozott irányelvet követni a bánásmódban minden növendékével szemben. Csak így tudja eltalálni ügyes tapintattal azt a specialis bánásmódot, mely ugyszól-

esküformát, a mi arra enged következtetni, hogy az ő idejében alakult az első presbyterium. A presbyterek eskü által iglattattak be hivatalaikba. Érdekesnek találom ez esküformát, s bár hosszú leírom úgy a mint van:

„Én N. N. esküszöm az egy élő igaz Istenre, ki Atya Fiu Sz. Lélek teljes Sz. Háromság, egy örökkévaló Isten, a ki engemet úgy éltesen, úgy segítjen, úgy idvezítsen, hogy én e Sz. Ekklesiának Presbyteriumá választatván és a Consistoriális személyek közé bevételvé, Hittel kötelezem ezekre magamat, hogy az Ekkla javacskaíra, Templomra s a Parochiális Házakra és az azokhoz tartozó földekre, rétekre, hogy valaki el ne idegenitse, meg ne kissebbitse, gondot tartok, és azoknak idejében való munkáltatásában az Ekkla Curatorát és Egyháziát szorgalmaztatom. Ha valami szükség építeni vagy megvásároltatni az Isten Dicsőségére s az Ekklában való jó Rendnek megtartására, azokkal megépíttetem, vagy megvétetem. Sőt mikor azok nem érkeznek s egyébbkor is azok helyett s azok mellett segíteni és szolgálni mindenekben kész leszek. A Belső személyek fizetését idejében vélek kiszedetem és beadatom: minden esztendőben az Ekklesia javacskaírók tőlök szoros számot vészek. Az Ekklesiái fenytéket a rosz élésű emberek eránt el nem mulatom, hanem azokat megintem, ha olyan hogy büntetést érdemelnek, a külső Törvényszék által megintetem (mint botránkozottakkal Ekklesiát követtetek)*. Ha valami ekklesiái dolog adja magát elő vagy a Felsőség valamit curenáltat a

Predikátor Házához való hívásra, minden legnagyobb dolgaimnak félretételével is elmegyek és annak végrehajtásában munkás leszek: a Consistoriumból legkisebb szót is, mi esett, mit végeztek ki nem viszek, hanem mindent magamban tartok. Az oskolába járó gyermekeket más Consistoriális személyekkel gyakorta meglátogatván egyik visitatiótól fogva a másikig a Tudományban mire mentek, megkérdem. (az árva és szegény, de jó tanuló és eszes gyermekeknek könyvet és ruhát vétetek, az Ekkla Curatora által. A Belső személyek megmarasztásában vagy eleresztésében, másoknak azoknak helyébe való választásában és meghívásában mások felett tartozom. Az esperesnek esztendőnként való visitatiójakor jelen lenni és a feltett kérdésekre jó Lelkiismerettel megfelelni tartozom.) Egyszóval, valami az Isten Dicsőségét és jó rendnek feltartását a mások és a magam idvességét nézi, mindazokhoz Isten kegyelme által hiv lenni teljes tehetségem szerint igyekezem: Isten engem úgy segítjen.“ Composuit: Dan. Mezei Vdminister et secundum hanc Formulam juravimus: Ivan Vékony, Paul Törös, Dan. Szebenyi, Alex. Dancsházi, Mich. Törös, Andre Futás, Lad. Kegyes, Joseph Biró, Alex. Rákos, Ujhelyi Ferencz.

Az első presbyteri gyűlések végzése az emlékeznek nincsenek átadva. Rendszeres jegyzőkönyv csakis a tiszántuli egyházkerület kebelében dult egyházszervezeti harc lecsendesedés és a ma is érvényben levő egyházszervezeti szabályzat életbelépte után az 1824. esztendő kezdetével vétetett fel.

Az egyház számára tett első pénzbeli hagyomány

* A zárjelben levők az eredetiben áthuzvák.

ván majdnem minden növendéknél más más alakot ölt jó paedagogusnál. Ezzel kapcsolatban megemlítem azt a kétségbevonhatatlan tény is, hogy különösen népesebb osztályoknál hosszú idő szükséges ahhoz főképpen kevesebb óraszám-mal szereplő tantárgyat tanító tanárnál, hogy növendékeinek jellemét és tehetségeit kiismerje. A fölvezető rendszer mellett a huzamos érintkezés ezt lehetővé teszi, tehát az ezen rendszer mellett tanító tanár munkája nagy mértékben meg van könnyítve. Bár ne feledjük azt sem, hogy nincsen tanár, a ki csak egy osztályban tanítana, tehát ugyanazon időben több osztálynak a növendékeit ismeri meg többé kevésbé a tanár még abban az esetben is, ha pl. valamely tárgyat nem visz elejétől végig.

A fölvezető rendszernek azonban van egy nagy baja, a mire éppen ezen lap felelős szerkesztője is rámutatott. Mert a fölvezető rendszernek meg van az az alaphibája, hogy csakis feltétlenül teljesen képzett és a tanításban teljesen kielégítő gyakorlati jártassággal bíró tanárookra gondol. Éppen abban rejlik a fölvezető rendszernek a hibája, hogy bírhat valamely tanár bár mely széleskörű szakismerettel, ha átadó képességgel nem bír, növendékei nagyon kevés hasznát veszik az ő tág látókörének. Bár teljesen megbízhatunk abban is, hogy a tanárvizsgáló bizottságok érdemtelen embernek oklevelet nem

adnak, de nagy baj az, hogy a tanárvizsgáló bizottságok ez idő szerint csak azt állapítják meg, hogy a jelölt a tanári képesítéshez megkívántató ismereteknek birtokában van-e, de az nem képezi a vizsgáló bizottságok feladatát, hogy megállapítsák, hogy tanítani képesek-e?

A következőket keresztlüvvit fölvezető rendszer mellett megeshetik azután, hogy valamely osztály növendékeinek az ismeretei egy, vagy esetleg több tantárgyból is fogyatékosak maradnak és mint az említett cikk írója is rámutat, az érettségi vizsgán az ilyen osztályból tömegeesen kénytelen buktatni az elfogulatlanul ítélő bizottság. Azon állítása is teljesen igaz, hogy „az elemi ismeretek közlésére nem minden oklevelés tanár qualificált.“

Ha azt a kérdést akarjuk eldönteni, hogy hol szükségesebb nagyobb gyakorlati ügyesség a tanításban: az alsóbb, vagy felsőbb osztályokban-e, azt hiszem, hogy erre is csak azt felelhetjük, hogy éppen az első osztályban kellene tanítani a leggyakorlottabb tanárnak. Napjainkban pedig megfordítva látjuk, mert a kezdő tanárokat eldugják rendszeren az alsóbb osztályokba! „Már pedig, ha egy olyan tantárgyból, mely végig vonul az egész középiskolai tanfolyamon, a 3. 4. osztályban a gyermek a szükséges alapismereteket el nem sajátította, az a tantárgy arra a gyermekre nézve később kínos, utált és gyü-

1814-ből van feljegyezve, a mikor is Kocsis Márton a maga jóindulatjából 40 Rh. forintokat hagyományozott.

Az 1823. esztendőben merül fel először, hogy azután minél gyakrabban megújuljon az esztelen vita és per a templomi székek ügyében. A régiebb időkben ugyanis székfoglalás volt a templomban, s értök az egyház részére több kevesebb mennyiségű pénzt fizettek. Később a pénzfizetés megszűnt, s az egyes családok is ismerőseik, jóembereik hozzátartozóit székeikbe beeresztvén, a befogadottak jogot formáltak a székekhez. Így aztán idők multával a székek használatához való jogát sok család az ősiség révén ki nem tudván mutatni, vita és per keletkezett. A döntés minden egyes felmerült vitás kérdésben a presbyteriumot illette. A perlekedőket esetről-esetre megdorgálja, s kimutatja, hogy melyik széket használhatja egyik és másik család. A legutolsó székpör 1883. márc. 18-iki egyháztanácsi gyűlésben lett végzésileg elintézve.

Érdekes, hogy a székpör mindég a gyülekezet nő tagjai között keletkezett. Férfiak székpöréről egyáltalán nincs adat feljegyezve.

1836-ban a jobb rend kedvéért két kurator választott s ez volt szokásban az 1860-as évekig. A magtár alapításakor 1864-ben külön magtár kezelő gondnok választott, mignem a magtárgondnokság is az egyházi gondnok személyében egyesítettett az 1896. évben.

1846. május 10. a tanítót eltiltják szerdán és szombaton délután a gyermekek játszásaért az ajándék tojás vagy tengeri elvételétől.

A tagosítás 1845-ben vehette kezdetét, mert az

1846. évi presbyteri gyűlés jegyzőkönyvében ez említetik: „minthogy a tagosítás már esztendeje, hogy munkába vétetett, tehát erről az esperes urnak jelentést tétetni végeztetett.“

1847. július 25. A presbyterium Ngs. Szilágyi János és Ngs. Koós Benedek egyházi ülnököket kirendeli a tagosításhoz az egyházi földek mellett való örökösre. De hogy miképpen öröködték s mily mértékben feleltek meg a bizalomnak, arról tájékozást nyerhetünk, ha figyelembe vesszük azon helyzetét egyházunknak, melybe a tagosítás után jutott. Ugyanis sem az ekklesia sem az iskola újabb földbirtokban nem részesül a több mint 300 hold közös legelő föld felosztásakor, sőt meglévő birtokaiban is csonkulást szenvedett.

A régi lelkészi díjlevélben említés van téve az Ekklesiának 5 vagy 6 vékás földjéről, melyet mikor az egyház nem kultiváltatott, a lelkész elkérte: a tagosításkor azonban ez eltűnt. Egy talpalatnyi földbirtok nélkül került ki a commassatióból a község mint testület és a róm. kath. egyház is. Csupán a zsellérek részére szakítottatott ki 40—50 holdnyi terület legelőnek, igen rossz, szikes helyen. Ez az oka hogy népünk állattenyésztéssel nem foglalkozhatik, s egyedüli jövedelemforrásul a föld évenkénti termése szolgál. Ez az oka, hogy igavonó barmait nyári nagy munkaidőben is magának kell gondozni, legelőre nem hajthatja, s a mezőrablás oly elterjedt, mint talán sehol a megyében.

A commassatió egyik sajátságos nyilvánulása nálunk az is, hogy míg a nagyobb földbirtokok a falu

lött teherré válik s belőle az érettségi vizsgálaton okvetlenül elbukik. Ez is egyik oka az elbukottak magas percentualis számának."

Összevetve a fölvezető rendszer előnyeit és hátrányait, bátran állíthatjuk, hogy maga ez az utóbb említett hátrány elég volna arra, hogy a fölvezető rendszert elvessük. Mert tényleg megtört nhelik, hogy ilyen formán egy egész generációnak az ismeretköre fogyatékos marad egy kellő gyakorlati tanítóképességgel nem bíró tanár miatt.

De viszont az is bizonyos, hogy az a másik rendszer, mely szerint ugyanazon osztályban mindig ugyanazok a tanárok tanítsanak; ugyszólván semmi előnnyel nem bír és sok szó fér a fölvezető rendszerhez is. Ha tehát azt a kérdést akarjuk eldönteni, hogy miféle rendszer volna a leghelyesebb, rendszerek közül csakis a fölvezető rendszer mellett dönthetünk, de csakis abban az esetben, ha található valamely mód arra nézve, hogy a fölvezető rendszer ellen emelhető súlyos kifogások elenyészthetők.

* * *

Mielőtt erre a kérdésre felelnénk, lássuk előbb röviden, hogy miben rejlik annak a köztudomásu ténynek az oka, hogy a középiskolai tanárok legnagyobb része ugyszólván minden gyakorlati jártasság nélkül kezdi meg tanári mün-

káját és hogy kellő jártasságra szert tehessen, kénytelen nyolc éven át kísérletezni tanítványival, és mint tudjuk ezt a kísérletezést némely osztály növendékeinek keservesen meg kell fizetni?

Hogy a kezdő tanár ugyszólván semmi gyakorlati jártassággal nem bír tanári pályája kezdetén, annak oka egyenesen a tanárképzés mai módjában rejlik, melynek legfőbb hibája az, hogy nem adatik mód és alkalom a tanárjelölteknek arra, hogy mielőtt felelősségteljes hivatalukat elfoglalnák, előbb gyakorlatra tegyenek szert. A mi tanárképzésünk kizárólag csak tudományos képzés, mely nem számol azzal a követelménygyel, hogy a tanításhoz átadó képesség is szükséges, melyet pedig csak gyakorlatból lehet elsajátítani. Nem így van ez például abban az országban, a melyet a nevelés terén napjainkban is mintának tartunk: Poroszországban. A porosz tanárvizsgálati szabályzat 1898. előtt is nagy súlyt fektetett a tanár gyakorlati kiképzésére, de hogy a legújabb porosz tanárvizsgálati szabályzatot említem: az 1898. szept. 12-én életbeléptetett új szabályzat folytán a porosz tanár ma is a megfelelő gyakorlati képzettséggel kezdi meg tanári működését.

E szerint a porosz tanárképzés két részből áll: a tudományos képzésből és a gyakorlati képzésből. A tudományos képzést az egyetem,

körül, vagy közelében terülnek el, a kisebb gazdák apró földjei a határ szélein több mint 2 óra járásnyira. Míg a nagyobb birtokosok földjük termését tanyájokon könnyűszerrel összehordhatnák bármily messzeségben is a falutól, addig a ki-gazdák a jelen viszonyok mellett csekély termésöket nagy kintlódások között, sokszor életveszélyeztetéssel képesek csak házaikhoz a faluba szállítani, naponkénti kétszeri fordulással, a földből csinált rossz uton, melyen az őszi és tavaszi sár évadban terhet huzatni csak az tud, a ki a legrosszabbat is ugy megszokta, mint a mindennapi kenyeret.

Az 1848. évi dicső szabadságharc alkalmával a dec. 26. kelt püspöki felhívásra, a presbyterium elhatározta, hogy miután az egyháznak vagyona nincs, oda adja a legkisebb harangot, az urasztalához tartozó mindenemü nélkülözhető cinedényeket, kelyhet s felszólítja a híveket, hogy a hazáért vérző honvédek részére fehér ruhákat adományozzanak.

1860. márc. 7. A vallásügyi miniszteriumtól küldött Cs. K. nyílt parancsra vonatkozó rendelet a templomban az egész gyülekezet előtt felolvastatott, tartalmát az egész helység lakosa egyező szóval el nem fogadta. Mészáros András főbíró Törös Gergely, Vékony Áron stb. és az egész egyház minden tagjai.

Az 1860-as években volt az egyház mindennemű adója 16 frt. 01 kr. 1900. ban ugyan annyi ingatlan állami adója 49 frt. 87 kr. tehát több mint háromszorosára emelkedett. Egyházunk ma különböző adók címén 74 frt. 87 krt. fizet.

Az 1870-es években a gondnoki számadás végeredménye ez volt:

Bevétel	226 frt. 33 kr.
Kiadás	225 frt. 28 kr.
Maradvány:	1 frt. 05 kr.

Az 1900. évi számadás szerint:

Bevétel	1591 frt. 13 kr.
Kiadás	1530 frt. 89 kr.
Maradvány:	60 frt. 24 kr.

Berettyó-Szt.-Márton község határterülete 12236 kat. hold. Tisztán földadója 10,676 frt. 65 kr.

Ebből a nagy határterületből a helybeli reformátusok bírnak 2006 kat. holdat, melyre 1932 forint földadó esik. A határból igen csekély rész a helybeli más vallásuaké, a legnagyobb hányada külbirtokosoké.

Ezzel bevégzem az egyházunkra vonatkozó adatok felsorolását. Csak arra valók ezek, hogy ne menjen *végeszendőbe* feledésbe a múlt, a mikor eleink ép ugy küzdöttek Isten kegyelme által az ő dicsőségéért, mint az utódok a jelen nehéz időkben. Arra valók hogy fényljék a példa a mostani nemzedék előtt a hitben való kitartás és megmaradásra.

Istennek legyen hála és dicséret, ki adott erőt énnekem épu gy mint eldödeinknek segedelmet nemzettségéről nemzettségre.

Berettyó-Szt.-Márton 1901. febr. 22.

(Vége.)

Kiss Antal,
ref. lelkész.

illetőleg bizonyos szakokra nézve a műegyetem végzi 3 év, vagy helyesebben 6 félév alatt. Külön tanárképző intézet bárminemű alakban, mely az egyetemen kívül vagy avval együtt végezné munkáját, nincsen. Mikor a 6 félévet elvégezték, akármikor letehetik a tanárvizsgálatot, mely nem áll, mint nállunk, több állomásból, hanem jól lehet két főrésze van, egyszerre teendő. E tanárvizsgálat sikeres kiállása után köteles még a jelölt, hogy alkalmazható legyen, magát két évi gyakorlati kiképzésnek alávetni. Az egyik év az ugynevezett semináriumi év, melyet vagy valamely paedagogiai semináriumban, vagy egy a semináriumi év céljainak megfelelő módon berendezett teljes, azaz 9 évfolyamu középiskolában tölt a jelölt, a másik pedig az u. n. próba év, melyet akármilyen középiskolában, rendesen éppen nem a semináriumi év céljaira berendezett intézetben tölt.

Mig tehát a tudományos képzés tartama egy évvel rövidebb, mint nállunk, addig a gyakorlati képzés ideje egy évvel hosszabb. A gyakorlati képzés nem végződik vizsgával, hanem mind a semináriumi, mind pedig a próba év leteltével az illető igazgató jelentést tesz a hatóságnak a jelölt tevékenységéről és gyakorlati képességeiről.

Határozottan a mellett vagyok, hogy a magyar tanárképzésnek sem szabad volna megelégednie a tudományos képzéssel, hanem nagy súlyt kellene fektetnie a gyakorlati kiképzésre is, mert ha a középiskolai tanárok már első tanári évüket bizonyos gyakorlati képzettséggel kezdik meg: a fölvezető rendszer alkalmazása nem lesz veszedelmes. De még így is megeshetnék, bár kisebb mértékben, hogy egy esetleg kevés gyakorlati jártassággal bíró tanár egyes osztályokban nem lesz képes az ismeretek megfelelő mennyiségét elsajátítani a növendékekkel. Másfelől azonban, a mint már fentebb kifejtettem, a tanári ambitio is nagy mértékben meg volna bénítva, ha mindig ugyanazon osztály tananyagát volna kénytelen magyarázgatni valamely tanár, éppen ezért helytelen eljárás volna a tanárt egy osztályhoz kötni állandóan.

Ezek az ellentétes szempontok azonban a mai viszonyok között is kiegyenlíthetők. És pedig nézetem szerint, az elmondottak alapján következőleg:

Az egyes osztályok tantárgyainak a tanárok között való szétosztásában valamely rendszer feltétlenül követendő. Az alkalmazható rendszerek közül csakis a fölvezető rendszer jöhet számításba, de úgy, hogy a fentebb kifejtett hátrányos következményeknek lehetőleg eleje vétes-

sék.* A tanárra nézve csak az szükséges feltétlenül, hogy a tanítás különböző fokozatain időnként alkalom adassék neki, hogy tapasztalatait öregbítse, de nem feltétlenül szükséges az, hogy minden évben ugyanazon osztálylyal menjen felfelé. Rendszer volna pl. abban is, ha valamely tanár pl. a latin nyelvet egy éven át tanítaná az első osztályban, a következő évben a harmadikban azután az V-ikben, végre a VII-ikben, majd elől kezdené a II, IV, VI. és VIII ban. Saját tapasztalatomból állíthatom, hogy ha az ilyen más tanár kezére jutott osztálynak az óráin hospitál az illető tanár, sokkal gyümölcsözőbb megfigyeléseket tehet a saját módszerének a másik tanár módszerével való összehasonlításával, mintha tovább is ő vezetné azt az osztályt.

Külömben is napjainkban, a mikor már a legtöbb intézetben nemcsak papíron van meg az egymás óráinak a látogatása vagyis a hospitálás, mód és alkalom van adva minden tanárnak, hogy a maga gyakorlati jártasságát a mások módszerének a megfigyelésével is növelje és a tanítás legelső fokától a legfelső fokig tehet megfigyeléseket ugyanazon iskolai évfolyamán is.

Tehát a fölvezető rendszer eddigi formájában bátran mellőzhető.

Barcsa János.

Evangyéliom szerint reformált-é, vagy református?

Ha elébünk kerül egy kis gyermek s a körülmények a megszólításra, tán kérdezősködésre alkalmasak, a legelső kérdésünk alighanem ez hozzá: hogy hívnak kis fiam vagy: kis lányom. Ha okosan felelt, ha jól, helyesen megmondani tudja a nevét, hát megdicsérik. De ha a nevét sem tudja megmondani, olyanformán beszélünk: ejnye kis fiam, hát nem tudod, vagy: még a nevedet sem tudod megmondani. Ha cifra nehezen eltalálható, tán több szóból álló neve van, majd csak nagyobb korában tudja megmondani.

Kérdezzük meg csak hűveinket mondják meg, de jól, helyesen, határozottan ám, hogy milyen vallásuk, hát bizony akár hogy átaljuk is beismerni, ilyenformán kell felsóhajtaniuk: ejnye, még azt sem tudja, hogy milyen vallásu, melyik egyház tagja. Nem akarok száztoliban beszélni, de azt tapasztalásból mondhatom, hogy ilyen, mindenütt, sok akadna; mert a mi egyházunk neve mondjam-é? elég cifra, egyszerű ember által nehezen eltalálható, sok szóból áll s a mint Dr. Hajnal István, az a törhetetlen református férfiú mondja: magyarázatra szorul — még pedig ugyancsak — már pedig hűveink között voltak, vannak, lesznek, a kik e tekintetben soha sem lesznek legszorgosabb igyekezetünk mellett sem, teljesen nagyok.

Hát minek effelett az egyszerű kérdés felett annyit beszélni vagy éppen vitatkozni? Nemde hány és hány lényegesebb, fontosabb tárgy van ennél, kár rá az időt vesztegetni. Hát szerintem nem úgy van.

* Erre pedig a legegyszerűbb feltétel, hogy személyekre ne tekintsünk.
Szerk.

Nemcsak én tapasztaltam, nemcsak én tudom azt, hanem mindnyájan, hogy egyes családok, vagy egyes emberek micsoda súlyt fektettek a neveikre.

Én meg ez meg ez vagyok, mondják. S sokszor talán a kelleténél is jobban megnyomják, hangsúlyozzák. De hát különben az ugy is van, hogy valamelyes név használata, bírása bizonyos önértetet, büszkeséget szül, vajha nemes, méltó büszkeséget szüljön az emberi kebelben. Aztán meg ha egy kissé régi is az, még inkább munkálja azt, hogy ahhoz a névhez, a névhez tartozó hagyományokhoz, szokásokhoz még inkább és talán szívósan, de aztán öntudatos kitarással ragaszkodik. De ha az a név máról holnapra, holnapról meg holnaputánra változik; egy eszme, egy elv, egy érdeke, egy magasabb közösség neve, minduntalan más-más talán pompásabb, cifrább ruhába öltözködik, hát elveszti erejét varázsát. Kimerem mondani és pedig egyházunk egyszerűbb tagjaira való tekintettel, hogy inkább olyan neve legyen egyházunknak, mely talán egy kicsit ingadozik, vagy hát nem teljesen korrekt, határozott, mely talán vét egy kissé a történelmi hűség ellen, mely egy csekély magyarázatot igényel, mint olyan, melyet időridőre és pedig aránylag nem nagy időközökkel változtatgassunk.

Ugy gondolom, hogy egy név, vagyis elnevezés állandóságában bizonyos erő rejlik. A katolikus nem engedné oda azt a nevet, azt hiszem, sokért, ugy semmiért, hát mi miért ne tartsuk meg szívóssággal, rendíthetetlenül ezt az elnevezést: református. Ha az az elnevezés kath. afiai sokat jelentő, hát ez a szó, ez az elnevezés: református nem mélyen járó, a mi hitelveinket felekezeti állásunkat nem eléggé kifejező elnevezés-e?

Én ugy találok, ez az elnevezés: református, határozott, én ugy találok, hogy ez történelmi alapu, hűségű, én ugy találok, hogy ez csekély magyarázatot igényel. Reformálni: megújítani, megtisztítani, reformált, megújított, megtisztított. Eddig van. Egyébként pedig alig van olyan felekezet, egyház, melynek nevéhez magyarázat ne kellene. Talán a quákerek, kiknek nevét vallás ténykedésük magyarázza meg t. i. midőn imádkozás közben reszketnek. Hát ez: helv. hitv. evang., világoztatásra nem szorul? De igen.

„Ev. szrt. reformált minden ker. egyház, mely a reformáció óta alakult s ilyen nálunk is több van, Angliában és Amerikában pedig százakra megy!” mondja Dr. Hajnal.

Hát ezt bátorodom kétségbevonni, hogy a reformáció vagyis 1517. október 31-ike óta alakult minden ker. egyház evangy. szerint volna reformált és még inkább a szerint volna reformált a milyen értelemben vették és keresztül vitték azt a nagy reformátusok s közöttük különösen Kálvin.

„Helv. hitv. evangélikusok“. Hát beismerem, hogy ez szorosabb meghatározás; mert hiszen azt teszi, hogy a református ker.-ek közül azok, a kik a helv. hitv.-t. fogadták el. De annyi bizonyos és szent igaz, hogy régebbi történelmi alap az, melyen mi helv. hitvallásuaknak neveztetünk. Igen ám de, a mint már szó volt róla, tulajdonképen reformátusok az ágostai vallást követők is, a kik evangélikusoknak is neveztetnek, csak hogy ahhoz még kétség sem fér, hogy általában és közönségesen reformátusoknak, a mint én tudom, a kálvini reformációt követő keresztyének neveztetnek. Egyszerűen reformátusoknak neveznek benünket idehaza többnyire a politikai újságok is, ha pedig egyházi lapjainkban vizsgálódunk szorgosabban, e tekintetben azt látjuk, hogy jóval többször használják ezt: ref. mint ezt ev. ref.

Az ev. szerint. reformált elnevezést én megfelelőnek tartom, a mennyiben a mi ker. hitünk, a mi ker. vallásunk csakugyan az evangéliom szerint tisztított meg, értve itt az evangy. alatt az egész új szövetséget, csak hát, beismerem az az elnevezés egyszerűbb emberre nézve nemcsak nehezen megtartható, hanem ugyancsak magyarázatra szorul.

Igaz vannak Svédénborgiánusok. De hát én nem kívánám magunkat a reformátorról, az emberről elneveztetni, mondjuk hogy: hivatalosan. Inkább az eszméről, az elvről, ama nagy tényről, a reformációról! Bár az bizonyos, hogy a közfelfogás szerint ebben az elnevezésben: „kálvinista“, erő van, de nem csak olyan erő, mely alatt vastagnyakuság, makacsság, konokság értendő, hanem bizonyos szilárdság, határozottság, következetesség, a miből bizony felférne ránk sokszor egy-egy kicsi.

Szóval: tekintve azt, hogy a reformatus elnevezés alatt Magyarországon, mint az egész világon értik azt és azt értik a mit az „evangy. szerint reformált“ kifejez; tekintettel arra, hogy a kálvini reformáció híveit általában és közönségesen mind hazánkban, mind Európában, a többi világrészekben is reformatusoknak nevezik; tekintve azt, hogy a helv. hitvallás is a reformáció szülötte, illetőleg eredménye, következménye és így ez: helv. hitvallásu, benne foglaltatik ebben református, tekintettel arra, hogy ez az egyetlen szó rövid, könnyen megtartható, könnyen kiejelhető, mert már megszokott elnevezés; és tekintve végül azt, hogy teljesen határozott, történelmi és különös magyarázatra nem igen szoruló név: a most érvényben álló „evangéliom szerint reformált magyarországi ker. egyház“ elnevezés helyett ezen elnevezést tartom helyesnek, megfelelőnek, illetőleg elegendőnek:

„Magyarországi református keresztyén egyház“.

Veress Bálint.

KÖZÉLETÜNK.

A máramaros ugoecsi egyházmegye őszi közgyűlése.

A máramaros-ugocsi egyházmegye múlt hó 15-én Nagy-Szölösön, tartotta meg őszi közgyűlését Szikszay Zoltán esperes és Görgy Endre egyházmegyei gondnok elnöklete alatt. A vármegye tanácskozási termében, esperes buzgó imája után, gondnok ur nyitotta meg a gyűlést nagy figyelemmel kísért beszéddel. Megemlékezett abban Szilágyi Dezső, dr. Farkas Antal és Szarka Boldizsár haláláról, kiknek érdemei jegyzőkönyvünkben megörökítették.

A gyűlésnek, mely mint máskor, ugy most is népes volt, két kiemelkedő tárgya érdemel különösebb figyelmet. Egyik az esperes jelentése az egyházmegye múlt évi szellemi és anyagi állapotáról. E szerint egyházmegyénkben az istenítiszteletek gyakorlása általában örvendetes. Vasárnap délután állandóan kátémagyarázat tartatik M.-Szigeten és T.-Kereszturon; a többi egyházközségekben inkább biblia-magyarázat váltakozva kátémagyarázattal. Tisztán Biblia-magyarázat csak Huszton tartatik és pedig az advent folyamán minden csütörtökön, a mely szokás nálunk másutt nem található. A konfirmációi oktatást 23 egyházban a lelkészek végzik, 8 egyházban lelkészek és tanítók együttesen. A tanítási idő, néhány egyház kivételével, a husvét és pünköszt között eső időszak.

Betegeknek az urvacsora Bábonyban, Dabolczon,

Gyulán és Terebesen csak a rendes urvaoszoasztás-kor szolgáltatják ki, más egyházakban mindenkor, ha a betegek óhajtják.

Nazarénusok, baptisták, felekezetenküliek az egyházmegye területén míg eddig nem találtattak; az egyházi szertartások közül csak egyetlen esetben mellőztetett Nagy-Szölösön, a kereszteleés, más szertartás seholsem. A vizsgálódó házastársak számát tudni már nem lehet, mert az újabb egyházpolitikai törvények óta azok a felek sem keresik meg a lelkészt, a kik válni óhajtanak, a szegényekről, úgy a mint a törvény megszabja, csak Técsön gondoskodnak. A szegény iskolás gyermekeket, a legtöbb egyház tandíj elengedésben részesíti.

A keresztyéni hit és egyház iránt való szeretetről fényes bizonyítást tesz az, hogy e szegény egyházmegyében egyházi és iskolai célokra 4361 kor. 60 fillért adományoztak a hívek.

Bevételök volt az összes egyházmegyei egyházaknak 84404 kor. kiadása 74172 kor. Építkezésekre és javításokra 13933 korona fordított.

Tanköteles volt 6—12. évig 2549, kik közül 249 nem járt iskolába. 12—15. évig tanköteles volt 1201, ezek közül nem járt 402. Konfirmáltatott 427. Jeles tanító van = 6, jó = 9 és elegendő = 12. Az iskolák felszerelése legtöbb helyen igen hiányos.

Született református, a múlt évben egyházmegyénk területén fi = 469, nő 469, = 938; áttért fi = 7, nő 7 összesen 14; meghalt fi 317, nő 328, összesen 645; kitért 4 fi és 3 nő. Házasságra lépett református reformátussal 132, vegyes házasság kötött 57. Reversalis adatott hasznunkra 4, kárunkra 1. lekek száma = 20046.

Az esperes időközi jelentéséből megtudtuk, hogy a fancieskai egyházba Kun Béla, a f-patakiba Koroknai István, a nevetlenfalui Szentpéteri Pál választottak meg lelkészeknek.

A közgyűlés másik nevezetes tárgya volt az egyházi értekezlet munkálata. Ennek alapján a közgyűlés a leendő zsinat tárgyai közé felvetetni kívánja a felsőborsodi javaslat első pontját változatlanul, a második pontban foglaltakat azzal a megjegyzéssel, miszerint gondoskodjék a zsinat az egyházi épületeknek különböző terveiről és költségvetéséről. Az egyházi adózásra nézve a felsőborsodiból elfogadja azt a nézetet, mely szerint az fele részben állami egyenes adó után, fele részben családfők után vetessék ki. A többire nézve a nagy-szalontai egyházmegye ide vonatkozó határozatához járul. A lelkészválasztásra nézve a felsőborsodi javaslatot pártolja. Hozzájárul ahoz is, hogy az országos közalap tökéletesítésü pénzé ne a Földhitelintézetnél legyen elhelyezve csekély 4% kamatra, hanem adassék betáblázásra az egyház kerületeknek, egyházmegyéknek főiskoláknak.

Kívánja egyházmegyénk, hogy legyen Erdélyvel teljes unió, 500 lelken felül bíró egyházakban a közgyűlés szerveztessék képviselői alapon, a konventi tagokat a presbytériumok válasszák, a presbyterek kötelességei külön irassanak le, a tanárok rangosztályozására vonatkozó gyakorlat, mint a mely a protestantismus szellemével össze nem fér, szüntetessék meg.

E két fontos tárgyon kívül megemlítem még hogy a csonka és kegyeleti évekre vonatkozólag, közgyűlünk, az esperesi kar javaslatát fogadta el; a beregi indítványt csak elvben pártolhatja közgyűlésünk, minthogy oly jövedelmi forrást, melyből iskolai alapot lehetne létesíteni, ez idő szerint megjelölni nem tud; esperes

vagyonkönyvek és költségelirányzatok mintáit mutatta be, melyek közül a megfelelők elfogadtattak; a márszigeti Lyceum igazgató tanácsa 1900—1901. iskolai évi működéséről szóló jelentése tudomásul vétetett; a missionáriusok jelentései beérkeztek s tudomásul vétettek, számos és sokféle kérvény adatata őta házasuló jó reménnyel, pártolólágg küldéng tovább.

Ezuttal itt vége tudósításomnak,

B. F.

A f.-szabolcsi ev. ref. egyházmegye nagytiszteletű esperesének, s papi testületének becses figyelmébe!

Napjainkban mindenben divat a „secessio“. Ez nyilatkozik nemcsak a képes-levelezőlapok ezerféle tarkaságában, hanem az öltözetben, politikában, művészetben, erkölcsökben; sőt mutatkozik immár a puritán kalvinista egyházi élet terén is.

Ime egy „secessió“ kép egyházi életünkből!

Ugy hallottam (nem tudom jól értesültem-e?), hogy a f.-szabolcsi egyházmegye legközelebb tartott gyűléséből azon kérdést intézte a kebelébe tartozó, hitben gyenge zsurki gyülekezet előljáróságához, hogy mivel ott a polgári házasság behozatala őta házasuló hitfeleink részéről az egyházi házasságkötés sok esetben mellőztetik, milyen uton és módon gondolja és akarja a presbytérium ezen vallástalanságra valló szokásnak tovább terjedését megakadályozni, illetve a házasulandó feleket arra bírni, hogy az egyházi házasságkötést ne mellőzzék? . . . Az egyházmegyének ezen kérdésére a zsurki gyülekezetnek lelkipásztora Cs. J. a közelmúltban már megadta „de facto“ a feleletet, a midőn fogadott leányát P. B.-át, a f.-szabolcsi egyházmegye egyik nyugdíjazott papjának P. J.-nek leányát egy róm. kath. férfihez adta. Szemei előtt tartva az egyházmegyei határozatot, gondoskodott, hogy az ifjú pár a polgári házasságkötés után zsurki szokás ellenére egyházi áldásban is részesüljön. Mivel pedig mindenben divat a „secessio“ (a divatról pedig a zsurki paróchián elmaradni nem szoktak), az egyházi házasságkötésre a Tisza tulsó partján Csapban székelő pábista plebánost hívta meg; aki nem feledkezve meg amaz apostoli tanácsról: „a jó alkalmat áron is megvegyétek“, egy pillanatig sem vonogatta magát, hanem minden késedelem nélkül megjelent papi ornátusában a zsurki ref. paróchián s az új párra reáadta az egyedül idvezítő egyház áldását, ugyanazon egyház ceremóniai szerint.

De várjunk csak! így még nem elég „secessio“ a kép. A polgári házasság megkötése előtt is történt valami; de nem a zsurki ref. paróchia nádfedeles kis házikójában, hanem a nyiregyházi közjegyzői hivatalban, a hol a menyasszony, P. J. f.-szabolcsi nyugdíj élvező ref. lelkésznek Cs. I. zsurki ref. lelkész által a ref. hitben nevelt leánya magáról reversalist adott, illetve eladta örök áron születendő gyermekeit, az egyedül idvezítő róm. kath. egyháznak.

Hogy mindezek ekként történtek (követendő példaként a zsurkiaknak), annak élő tanubizonyága a csapi plebános; irott tanubizonyágát pedig bárki olvashatja az eperjeskei anyakönyvezetői hivatal házassági anyakönyvében.

Tudjuk, hogy az Ur Jézus, kinek a zsurki ref. lelkész is hivatalos, ne méltatlan szolgálja, a botrányt okozóra ama szigorú ítélet mondja a Máté szerinti ev. V. r. 13 és 30-ik verseiben: „Ha jobb kezéd megbotránkoztat téged, vágd el és vesd el tőled; mert

jobb neked, hogy tagjaid közül egy elveszen, hogy nem mint egész tested a gyehenára vettessék.

„Ha a só megizetlenül, nem jó azután sem mire, hanem hogy kivettessék és megtapodtassék.”

Nagytiszteletű Esperes Ur! Felső szabolcsi ref. papi testület! A zsurki gyülekezet lelkipásztora lett a *botránkozás köve mi közöttünk! lett a megizetlenült só a maga gyülekezetében!* Nem méltó-e hát arra hogy kimondassék felette ama Jézusi ítélet?!!!

A történetek után szerintem azon a téren, hol munkára hivatott volt, már csak egy teendője van hátra, t. i. : *elvonulni onnét*, terjedelmes kemecsei birtokára, „*olvasót*” pergetni.

Tissaháti.

Egyházmegyei közgyűlés.

A *debreceni* ev. reform. egyházmegye, 1901. november 8. tartott rendkívüli közgyűléséből, a *zsinati előmunkálatok* tárgyában, az egyházkerületi közgyűlésre következőfelterjesztést teszi :

I. Általános elvi határozatok :

1. A magyarországi ev. reform. 5 egyházkerület a legkisebb részletekben is kivétel nélkül egy *egyetemes egyházat* képezzen ; az ev. ref. közszellem megvalósítása mellett *egyházi és iskolai* intézkedéseinkben, *közigazgatásunkban* legyen egységes szervezet s egyetlen egyházkerület se élvezzen bármily alapon és indokokból kiváltságos kedvezményeket.

2. A zsinat, presbyteri rendszer minden ponton szigoruan keresztül viendő.

3. A *lelkészválasztásra* vonatkozólag, kijelentése mellett annak, hogy mi a szabad választásnak vagyunk hivei, a mostani viszonyok miatt belenyugszunk az osztályozásba ; de ez osztályozás törvényesen legyen egyetemes egyházunkban, az egész országra vonatkozólag megállapítva.

A lelkészi fizetések rendeztessenek úgy hogy *alap fizetés* falvakban 2000, városokban, hol középiskola is van 2400 korona legyen öt évenként 200 korona korpótlék s nagyobb városokban drágasági pótlék.

4. Az országos lelkészi nyugdíjintézet ügye rendeztesék oly alapon, mint a tanári nyugdíjügy rendezve van.

5. Az országos tanítói nyugdíjra nézve kerestessék meg az országgyűlés, hogy a kántori fizetés nyugdíjalapul felvéttessék.

6. A *vasárnap megcszentelésére* vonatkozólag kerestessék meg az országgyűlés, hogy iktassa törvénybe, hogy a hivatalnokoknak és tisztviselőknek e napokon dolgozni nem szabad ; hogy a ki vasárnap mezei munkát végez, vagy más által végeztet, a legszigorubbán büntettetik ; hogy a korcsmák mint ez minden művelt államban szokásban van, vasárnapokon délelőtt 8 órától délután 4 óráig mindenütt zárva legyenek.

7. Kerestessék meg az országgyűlés az ágostai evangélikus testvérekkel egyetemben, hogy a közös hadseregben a lélekszám arányában megfelelő s elegendő tábori prot. lelkészi állás állíttassék fel s a prot. tábori lelkészek ne a róm. kath. tábori püspök fenhatósága alá tartozzanak, hanem az egyenjogúság törvényét tartva szem előtt, a protestánsok részére külön tábori prot. püspöki állás szerveztessék.

8. Hasson oda a zsinat, hogy püspökeink és egy-

házkerületi főgondnokaink mindnyájan a felsőház tagjai legyenek.

9. Az országos *közalap* tőke természetű pénze ne a földhitelintézetnél legyen csekély 4% kamatra elhelyezve, hanem az igénybe venni akaró egyházkerületek, egyházmegyék, főiskolák és egyházaknál ; hogy így mind ezek, nagyobb kamatoztatás mellett teremthetnének tartalék alapot.

A jelenleg divó tőkesegélyezési eljárás változtassék meg. Az újabb tőkesegélyek csakis a közalap tőke vagyonából folyósítsanak ; a régié pedig, a létben levő záloglevelek tervszerű értékesítése s a kisorsolt záloglevelek árának felhasználásával konvertáltassanak, a milyen sürgősen csak keresztül vihető az, anyagi érdekeink kockáztatása nélkül.

Mondja ki a zsinat, hogy az egyházmegyékben előirt összeg felerészben mindig az illetékes egyházmegyéknél hagyatik, oly kikötéssel hogy az egyházmegyék a segély hova fordítása iránt legjobb belátásuk szerint intézkedjenek.

10. Az *egyházi adózásra* vonatkozólag váltassanak meg a szolgálmányok ; szüntettessék meg lehetőleg a termények fizetése ; általában legyen mérsékelt *személyadó* s az állami egyenesadók után % -os készpénz *kivetés* ; a % magasságát s az azon alapon kivethető egyházi adó maximumát törvényhozásilag állapítsa meg a zsinat.

A mi ezen adózási rendszer mellett fedezetlen szükséglet marad, követeljük, hogy az 1848. évi XX. t.-c. szelleméből kifolyólag az állam által fedeztessék egyházi autonomiánk legkisebb csorbitása nélkül.

A belhivatalnokok mindennemű fizetése, a földbirtokokon kívül készpénzben vetendő ki. E fizetést mindenütt szedje a gondnok s a belhivatalnokok évnegyedként pontosan fiztessenek. A hívektől közvetlenül fizetést a belhivatalnokok nem szedhetnek.

11. Hasson oda zsinat, hogy 1868. évi 53. t.-c.-ben foglalt rendelkezések vissza állíttassanak.

12. Rendezze a zsinat az idegen országokban levő magyar ev. ref. egyházakkal való jog viszonyt.

II. Részletekre vonatkozó határozatok :

Az egyházi törvény 5. §.-ához pótlólag felveendő :

„A közigaztási hatóság a hozzá végrehajtás végett áttett egyházi és iskolai követelések elbírálásába nem bocsátkozhatik”. „Az egyházi bíróságok által kiszabott bírságok büntetés pénzek s fölmentési díjak behajtására is igénybe vehető az *állam karhatalma*”. A 8. §-ból az erdélyi egyházkerületre vonatkozó rész kihagyandó.

A 10. §. pótlandó ezzel : Új telepítvényeken és körlelkésziségekben, ha a lelkek száma a 600-at eléri, rendszeren anya-egyház szervezendő ; nagyobb egyházakban pedig minden 5000 lélek után rendes lelkészi állomás állítandó. Azok az egyházközségek, melyekben több lelkészi állomás van, a lelki gondozás sikeresebb keresztül vitele végett, a rendes lelkészi állomásoknak megfelelő parokhiális körökre osztandók.

A 18. §. c. pontjában kimondandó : „Ha a presbyterium és egyházközségi közgyűlés között ellentétek merülnek fel, az egyházi felsőbb hatóság dönt”. A 19. §.-hoz : „Az egyházközségi közgyűlés hatáskörét a zsinat kötelezően írja körül és pedig tekintettel arra, hogy a presbyteriumnak, mint felelős testületnek a joga és hatásköre illuzoriussá ne váljék”.

A 23. §. (Szól a presbyterválasztásról) végpontja ez legyen „Ki buzgó vallásosságú, tiszta erkölcsű, az egyházi szertartásokat nem mellőzi sem családjában mellőztetui nem engedi”.

Ezen kiváncsálom az összes egyházi tisztviselők és hivatalnokok választásánál alkalmazandó.

A 27. §. 11. pontjának 4. bekezdéséhez (Szól az egyházak szavazatáról) „a felsőbb leányiskolák” is beveendő.

A 30. §. módosítandó így: „érvényes határozat hozatalára a presbyterek $\frac{1}{4}$ részének jelenléte szükséges”.

A 31. §. pótlandó ezzel: „A hol a jegyzői állás rendszeresítve nincs, ott a tanítótestület képviselője köteles a jegyzőséget elvállalni”.

A 34. §-al kapcsolatban „Az egyházmegyék, adminisztrációs szempontból kívánatos új rendezésére a zsinat felkértek”.

A 45. §-ban az egyházkerületi közgyűlésnek szavazattal bíró tagjai közé vétessenek fel. „Az egyházkerületi tanítótestületnek képviselői”.

Az 50. §. f) pontjában említett „konventi tagokat választják a presbyteriumok”. Eszerint módosul az 53. §.

A 65. §. 2. bekezdéséből az erdélyi egyházkerületre vonatkozó rész kihagyandó.

A 67. §. úgy módosítandó, hogy „a zsinati képviselők választásának és igazolásának módját a zsinat állapítja meg”.

A 86. §. g) pontjához: „Az egyházi fenyték és az egyházi fegyelem külön választandó és az előbbi is életbe léptetendő”. A 301. §. 3. pontjának elhagyása mellett a zsinat állapítson meg „Egyház fenytéki szabályzatot”. E szerint gyakorolja a presbyterium, megyei és kerületi gyűlés valamint az egyetemes konvent (nem mint bíróságok, hanem mint közgyűlések) a disciplinát. E szabályzat megállapításánál irányadó Máté ev. 18. r. 15—18. Választassék külön a disciplina (fenyték) és fegyelmi bírósági eljárás.

Ez utóbbi hivatalnokokra és az egyháztagokra, mint ilyenekre vonatkozzék, vagyis: csupán egyházalkotmány ellenes bűnökre és vétségre.

Az előbbi pedig (a disciplina) mint külön eljárás, melynek forumai is mások, minden ev. ref. keresztyénre, mint ilyenre (akár hivatalnok akár egyháztag) minden oly eselekvény, vagy mulasztásért, a mely a vallást és közérkölcösiséget sérti, vonatkozzék.

„Az egyházfenytéki szabályzatban „a bűnök (lehetőleg I. a Cálvin Institutiójának parallel helyét) és büntetések, valamint az illetékességek és eljárások is körül irandók. Cél: a javítás. A „büntetések” tulajdonképpen a javítás eszközei. Mivel a disciplina szabályzatát a zsinat készíti:

A 27. §. 1. pontjának utolsó mondata ennek megfelelően módosítandó.

Mivel így az egyházmegyei közgyűlés, kerületi gyűlés és konventi gyűlés teendői szaporodnak: az ezeknek jog és hatásköréről szóló szakaszok is megpótlandók és pedig ezzel: „Az egyházfenytéket a zsinati egyházfenytéki szabályzat értelmében gyakorolja”.

A 102. §. (szól a tanítókról) végéhez: „A tanító vagy a tanítók közül egy, a kit a presbyterium kijelöl, köteles a „hora canonicaban” a lelkész helyett szolgálni, valamint az igehirdetésben szükség esetén mások is eljárni”.

Ugyancsak a 102. §. első bekezdésében „Oktatni” után beveendő: „kiváló gondot fordítani különösen a valóságos nevelésre s konfirmációra elkészíteni az azon kort elért növendékeket”.

A 102. §. után teendő a 439. §.

A 108. §.-hoz (szól a tanárokról) mindjárt az első pont folytatásaként: „Egyházunk hittételeit, úgy hivatalos eljárásukban, mint magán életükben tiszteletben tartják. Al-

lásukat az illető egyházkerület által megállapított eskü ünnepélyes letételével székfoglaló beszéd tartással foglalják el. Eskütételükről az iskola fentartó elnöksége aláírásával igazolványt kapnak”.

A 111. §. (lelkész teendői) 1. pontjában az első bekezdés folytatásaként beveendő: „A heidelbergi Katechizmusnak a második helvét hitvallás felhasználásával való magyarázata vasárnap délutánonként”.

126. §. így módosul: „a lelkészek kötelessége az úrasztalához először járuló növendékek előkészítésére felügyelni, konfirmációt egész ünnepélyességgel végezni”.

A 133. §. (szól az anyakönyvvezetésről) vége így módosítandó: „hitelességeért a lelkész egyházi felsőbb-ségével szemben felelős”.

A 142. §.-hoz: „Ha valamelyik lelkész önként és saját tetszéséből oda hagyja a gyülekezetet s más helyen vesz magának és családjának lakást, állása megüresedettnek tekintendő s betöltése iránt az intézkedés azonnal s hivatalból megteendő”.

A 143. §. így módosul: „A lelkészek öltözetükben is a társadalmi illem követelményeinek megfelelőeknek; hivatalos tisztükön kívül is legyenek mindig egyszerűen, de tisztességesen, sötét színű ruhába öltözve; midőn pedig hivatalos tisztükben járnak el, közép-magasságú magyar süveget, fekete nyakkendőt, a hátat egész szélességében befedő palástot, vállra fekvő gallérral, egyszerű nyakkabótóval általában minden öltözetet feketét viseljenek.”

A 150. §.-hoz: „A tanácsbírák általában nem egyháziaknak és világiaknak (mert hiszen a világiak is egyházi ügyekben fungálnak) hanem *lelkészi*eknek és világiaknak neveztesenek.”

A 151. §.-hoz: „Az egyházmegyei és egyházkerületi hivatalnokok 10 évenként kivétel nélkül új választás alá essenek.” Ehez képest módosítandók a törvény 153, 156, 157, 159, 160, 167, 171, 173, 174, 176, 179. §.-ai.

A 194. §. (teendők a lelkészi állás megüresedésekor) é) pontjához: „intézkedik végre a lelkészválasztásra jogosult egyháztagok betürendes névsorának 14 nap alatt összeállítása iránt.”

A 200. §.-ban: a „lelkész-meghívásnál” a „meg-történte után” beveendő: „Akár a választó gyülekezet által történt bejelentés, akár saját tapasztalata után meggyőződött.”

A 209. §.-hoz: A pályázóknak „a helyszínén való próba szónoklat engedélyezendő.”

A 234. §. a) pontjához: „Különösen tiltva van fegyelmi vétség terhe alatt, hogy lelkész, tanító vagy egyházi hivatalnok szavazatának érvényesítésén kívül bármi uton a szavazók véleményének irányítására befolyjon; a ki más egyházba megy át korteskedni, annak eljárása különösebb beszámítás alá esik.”

A 298. §.-ból ez: „ugyis mint lelkészek” tör-lendő.

A §. végéhez irandó: „A püspök mint lelkész, a többi lelkészek felett ítélkező egyházi bíróság alá tartozik”.

Végül kívánja a közgyűlés: „Hogy a zsinati elő-készítő bizottságnak, tárgyalás alapjául egybe állítandó munkálata, hozzászólás végett az egyházi hatóságokhoz idejében leküldessék.

Ss. L.

IRODALOM.

Értesítés és jelentés azokról a *Konfirmációi Kátékról*, a melyek a békébánati ev. ref. egyházmegye vallásos iratokat terjesztő egyesületéhez mint *pályamunkák* beadattak.

Az egyesület elnökéhez tíz pályamunka nyújtatott be. Ezek egy három tagú bíráló bizottság által tüzetesen megbiráltattak. A bizottság hangsúlyozni kívánja, hogy a pályázók mindnyájan érdemesek arra, hogy törekvéseik méltánnyal említettessenek. Tekintve azonban, hogy az ilyen pályamunkáknál az egyéni felfogásban érvényesülő *tanmód, illetőleg módszer* az, mire a főszólyt helyezni célszerű, ki kell mondanunk, hogy az a dolgozat, melyben a helyes módszer lép előtérbe, még akkor is kiemelkedik társai közül, ha talán némi tekintetben szegényebb volna is a többinél. Mert a Konfirmációi oktatásnak az a feladata, hogy áthidalás legyen az iskola, és gyakorlati élet között. Zárópontja ez az elemi iskolai vallásitanításnak, s egyszersmind bevezetés a gyülekezetbe a predikációhoz, a sákramentumokhoz. A konfirmándusokat tehát nem rideg katechizmusi formákkal, és fogalmi meghatározásokkal kell terhelni, hanem a *bibliának állandóan kéznél tartásával*, különösebb érdeklődést kelte vezetni be a gyakorlati vallásosság ama szent világába, melynek központja, és eszményképe az Ur Jézus Krisztus. Nem szabad felednünk, hogy a mi ref. egyházunk tulajdonképeni hit, és erkölcs-tana a *Jézus Krisztus*, s hogy így az ő személye, az ő életében megnyilatkozott vallás a mi vallásunk. Nem valami elvont tanrendszer tehát ez, hanem élet, a bennünk élő Krisztus élete az Istenben, és a felebarátinkal való szent közösségben. S ha ez így van, akkor ki mondhatjuk, hogy a megfelelő tanmódot az találta el, a ki mellőzi a lélekölő formákat, fogalmi meghatározásokat, s ezek helyett arra törekszik, hogy magából az isteni eszménykép életéből vonja ki azokat a tudnivalókat, a melyek ily módon megszentelő erővé válnak a tanítványok szívében.

A bíráló bizottság egyértelmű nézete szerint ezen általános elveknek a beadott tíz pályamunka között leginkább az felelt meg, a melyeknek jelcíme: *„Légy itélőm Uram“*. A részletes kidolgozásban azonban ennek is vannak fogyatkozásai, a melyek miatt a pályázatban kitett abszolút becsületet jelenleg nem üti meg. Kiemelte még a bizottság a *„Tudom kinek hittem“* jelcímevel ellátott művet is, mint a mely dicsőreget érdemlő szeretettel, és lelkesedéssel adja elő tárgyát, de éppen irányának szónokias, nehézkes voltánál fogva az itt kívánt célnak meg nem felelhet. Így az 500 korona pályadíjat ez idő szerint egy írónak sem ajánlja kiadni.

Mind ezen véleményt az egyesület közgyűlése is magáévá tette, s felhívni határozta a pályaművek íróit, hogy műveiket dec. 1-ig Szabó János esperestől vegyék vissza. Egyszersmint felhívja az egyesület úgy a mostani pályázókat, mint minden érdekelteket, hogy az egyesület által most *újra hirdett pályázatban* vegyenek részt. A pályázati határidő 1902. február 1. A pályaművekre tett bírálati észrevételek kikérhetők az egyesület jegyzőjétől Fekete Gyula nagy-kinkindai ref. lelkész-től. Az új pályaműveknél is abszolút becsü munka jutalma 500 korona. A pályamunkák Hód-Mező-Vásárhelyre Szabó János espereshez küldendők. *Szabó János*, esperes, a vallásos iratokat terjesztő egyesület elnöke. *Fekete Gyula* az egyesület jegyzője.

KÜLFÖLD.

Az édenkert helye Amerikában.

New-York, 208. East 115. Street, okt. 20.

Im itt a kemény dió, melynek feltörése az úgynevezett magasabb kritikára, az egyptológusokra, archeológusokra és a Biblia minden néven nevezendő tanulmányozóira vár. A paradicsom kertjének a helye, úgy látszik, véglegesen meg van állapítva. Felfedezője az Amerikában, Ohio államban, *Pleasant Hillen* lakó baptista lelkész, *Rev. Landon West*.

Az Ohio államban fekvő és *Serpent Moundnak* nevezett, kígyó alakú földdarab nyújtja a fölfedezés kulcsát. Rendkívüliség és fontosság dolgában semmiféle fölfedezés sem gyakorolt még az archeológusokra olyan nagy hatást, mint ez a sajátságos földdarab 1849. óta, a mikor *Squire* és *Dana* pontosan fölmérték, ez a földrész a világ minden részéből ide özönlött archeológusoknak valóságos Mekkáivá vált. Köteteket irtak róla és az emberi ész valamennyi teoriájával kapcsolatba hozták. Most pedig Reverend Mister West egy egészen új teoriával általános érdeklődést támasztott iránta.

A *„Serpent Mound“* jellege valóban oly különös és olyannyira különbözik minden más földdarab maradványaitól, hogy minden szó, mit vele kapcsolatban kiejtenek, azonnal leköti a tudós figyelmét. Mr. *Putnam*, a világhírű *Harvard University* tudós professzora, tanulmány tárgyává tette ezt a sajátságos földdarabot, melyet egyedül az ő közbelépése mentett meg az elpusztulástól. 1887-ben látogatta meg először e helyet, mely felejthetetlen benyomást gyakorolt rá. Egyetemi tanártársait is meggyőzte a *„Moundnak“*, ennek az erőd-szerű alkotmánynak az értékéről, ugyanannyira, hogy ez nem sokára az egyetem tulajdonába ment át. Az egyetem pedig 1899-ben az Ohio államba kebelezett archeológiai társulatnak ajándékozta. Sokan azt hiszik, hogy ez a sajátságos földalkotás a kínai fal építéskor már réges régg megvolt és hogy a zsidók egyiptomi fogsága alatt készült volna el. Ugyancsak valószínű, tekintve a rajtafekvő földanyagot, hogy az egy részét alkotja azoknak az *„örök dolgoknak“*, melyeket az özönvíz borított el.

Rev. Landon West, a baptista egyház prominens és széles körben ismert lelkésze, ép most körvonalozott egy teoriát, mely a *„Mound“* megalkotása és jelentősége dolgában teljesen ellentétben áll a tudósokéval. Ő ugyanis azt állítja, hogy a Moundot magának a Teremtőnek keze alkotta meg és hogy ez a kígyó alakú földdarab a paradicsom kertjének a fekvését jelzi. Azt állítja továbbá, hogy ez a hely tisztán szimbolikus és egyedül az ember bukását és a paradicsomban elkövetett bűn következményeit akarja jelképezni.

Rev. West a *„Mound“* közelében született és élt. Már fiatal korában megérlelődött benne az a gondolat, hogy a Mound nem lehet vallásos ájtatosság tárgya, sem pedig olyan hely, hol az első néptörzsek áldozat bemutatása vagy ügyeik megbeszélése végett összejöttek. Szerinte ennek a különös alakú földdarabnak egy nagy esemény hirdetőjének kell lennie. Nyilván az édenkertben lefolyt első szomorú eseményt akarja jelképezni: az asszonyok a kígyó által való megcsalattatását, az embernek a kertből való kiűzetését és a bűnnel járó összes betegségeket, a fájdalmat és halált. Szerinte mindez világos kifejezést nyer a *„Serpent moundban“*. *Földből formált kígyóalak fekszik, ugyanis ezen a területen s a kígyó szája nyitva, mintha elnyelni akarná az előtte lévő, szintén földből képződött*

tojásalaku gyümölcsöt. Rev. West jelenti, hogy az azt a gyümölcsöt jelképezi, a melylyel a sátán kísértetbe hozta Évát. Ez a gyümölcs egy szilvának, vagy egy citromnak az óriási mása; mindenesetre oly gyümölcs, a mely fán terem. A Biblia fán termő gyümölcsre vonatkoztat, a melylyel a sátán, az a legöregebb kigyó kísértetbe hozta Évát azt mondván neki, hogy azt nagyon jó enni. Alig lehetett volna a kigyó részéről történt csalás esetét jobban jelképezni, mondja a tudós, mint azáltal, hogy magát a kigyót látjuk a gyümölcsöt enni, holott tudvalévő dolog, hogy kigyók nem esznek gyümölcsöt. West lelkész azt állítja, hogy épen a fekvése ennek a földből képződött tojásszerű tárgynak, a melyről a tudósok azt mondják, hogy áldozati oltár, önmagától cáfolja meg ezt a felogást. A kigyó nyitott szája ugyanis elárulja azt a szándékát, hogy a gyümölcsöt el akarja nyelni. Különben mért volna a szája nyitva? A Moundnak ez a része a csalást jelképezi, a földanyag kigyószerű testének a fodrozata pedig szenvedést és halált jelent. Ugy látszik, hogy ez a sajátságos és megdöbbentő alkotás egy ideának a kifejezésére szolgál. Hogy minek a jelképe, az csakis magából az alkotásból fejthető meg és egyes, talán később található történelmi adatokból. Ha felteszszük, hogy ez a kigyószerű alkotás valóban az embernek a paradicsomban való bukását jelenti és West lelkész hosszabb tanulmányozás után határozottan állítja, akkor csak arra a kérdésre kell keresnünk feleletet, ez a praehisztórikus nép mikép nyert az esetről tudomást? West lelkész erre is megadja a feleletet és azt mondja, hogy azt a hatalmas munkát vagy maga az Isten teremtette vagy pedig általa ihletett emberek alkották és pedig avégből, hogy öröktartó leckét adjanak arra nézve, hová vezet az emberek engedetlensége, a sátán perfidiája s a bűn és halál következményei. E csodálatos állítás megerősítésére West lelkész *Jób* könyvéből idéz: „Az ő lelkével ékesítette az egeket és a nagy hosszú cethalat is az ő keze formálta (*Jób* 26, 13). Rev. West még Putnam professzor fölfedezéseit is arra használja föl, hogy azokkal saját teoriáját erősítse. Putnam profeszor ugyanis kinyomozta, hogy a Moundot elborító földanyag mélységre és sajátos alkotó részekre nézve teljesen hasonló ahhoz, mely a szomszédos tartományt borítja. Ez a fölfedezés pedig azt az állítást látszik igazolni, hogy a Mound előbb meg volt teremtve, mint maga a föld. De ez a fölfedezés a kigyóalak megteremtésének az idejét még nem igazolja, legfeljebb azt mondja, hogy az alakot elborító földanyagot emberi kéz soha nem bolygatta. Az óriási gerinc melyen az egész alkotás nyugszik, kétségtelenül sokkal korábbi időből való, mint mikor a természet megkezdte a lassu földképzés soha meg nem szünő munkáját.

Hogy a Mound, ez a kigyószerű földanyag együtt képződött volna azokkal a halmokkal és völgyekkel, melyek az egész tájékat paradicsomi szépséggel látják el, West lelkész nem állítja. De nagynevű tudósok kimutatták, hogy a Mound sokkal régebb mint az a talaj, mely élteti a fákat és füveket s azért általános a föltevés, hogy az özönvíz habjai kétségtelenül megmosták. Rev. West nem állítja azt sem, hogy ez az alkotás a világgal egyidejűleg teremtett volna, hanem csak később, mikor a Teremtő az emberiség elé tanulmánytárgyat kívánt állítani, mely kifejezze a sátánnak a paradicsom kertjében nyilvánvalóvá lett hatalmát és gonzságát s visszatükröztesse a bűnnek minden keservét és büntetését, nemkülönben a halálnak tarós fájdalomát.

A hatalmas szobormű méltóságos méretei és tökéletes részletei West lelkész elméjét az isteni Terem-

tőhöz vezették. Egy magas, sziklaszerű gerincen nyugszik az, mely egy csendes és gyönyörű völgybe veti magát s mint egy hatalmas hajó orra belenyul a végtelen tengerbe. A gerinc észak felé nyul és visszahajlik dél felé a mosolygó természetbe, mely békét, boldogságot és nyugalmat sugall. A kigyó feje a szikla csucsán nyugszik, míg a fodrozott test körülbelül ezer lábnyira nyul vissza dél felé, a hol a fark háromszorosan van összefonódva. A száj alakja is teljes arányban áll az egész alakkal, akárcsak a természetben.

A szomszédos vidék szépségét alig lehet leírni. Gazdag völgyek nyulnak el három csillogó folyó mentén, a melyek a kigyó közelében hömpölyögnek tova. Ezt a három folyót a *Szentháromság* Atya, Fiu. Szentlélek jelképeinek értelmezik.

Maga az alak a csalást tükrözteti vissza a gyümölcsöt evő kigyó képében, míg a kigyó összecsavarodása a szenvedést és halált jelzi. A Genesis harmadik része az ember bukásáról és vesztének okáról egyedüli irott történet a világon. A prófétákban és más jelenésekben is akadnak ehhez hasonló vonatkoztatásokra, de a mint West lelkész állítja, mindezek a vonatkoztatások megegyeznek abban a föltevésben, a mit az a hatalmas kigyóalak nyújt. Azt is mondja, hogy ez a paratlan alkotás mindenesetre régebb, mint az első európaiaknak ez országba való érkezése, kik magukkal hozhatták a világ teremtésének és az ember bukásának a történetét.

West lelkészt sok évi kutatás meggyőzte arról is, hogy a Biblia sehol sem állítja, hogy a paradicsom kertje Ázsiában lett volna s hogy a biblia tanítása nem ellenkezik azzal a teoriával, mely szerint az édenkert a nyugati földgömbön feküdt. A paradicsomkerti események a világtörténet legkorábbi idejében folytak le, sokkal előbb, mint ez idők a történetíró tollára kerültek. *Mózes* az egyedüli történetíró, a ki az édenkertet és a benne lefolyt eseményeket leírta. De ő is 2500 évvel a teremtés után írta le ezeket s ekkor is nem irott forrásokból nyerte információit, hanem isteni inspiráció útján. Mózes előtt nem élt ember, ki azokat a dolgokat ismerte volna. West lelkész erősen hiszi, hogy a *Mound kigyó alakját az Isten keze alkotta és hogy Amerika tényleg az az ország, a hová az Isten az édenkertet helyezte.* Erre nézve idézi I. Móz. 2, 8; Ezékiel 28, 13; 31, 8.

Ez a kigyószerű alak — mondja West lelkész — a legrégebb történelmi adat. Mutatja az első bűnt és annak rögtön következményeit, a mint Mózes jelenti és ez egészen az özönvíz beárltaig, mely a világ fennállásának 1665. évében volt, valóságos tanulmány tárgya volt az édenkertre és a benne lefolyt eseményekre nézve. De az özönvíz után Mózes idejéig, a 2500. évig, a teremtésnek, az ember bukásának, a halálnak, az özönvíznek és több más eseménynek a történetét csakis tradíció útján tudták meg. Mindezen idők tartama alatt azonban a gondolatnak és a történetnek ez a tökéletes illusztrációja tényleg megvolt már azzal a céllal, hogy visszatükrözze az első szomorú eseményt s hogy jelezze a helyet, a hol az Isten igéje és a tanítás amaz alakja először közöltetett az emberi családdal. Mindent, a mit *Jób* ez eseményről mond, tradíció útján tudott meg és legalább is 2500 évnek a leforgása után.

Végül mindent, mit nevelés, tudomány, történet és művészet nyújthatnak akár földi, akár mennyei lények gondolatainak az illusztrálására, felülmúlt ennek a kigyónak az alakja, mely oly világosan, érthetően jelképezi az édenkerti eseményt. Ez a kigyóalak sokkal

előbb készült, mint az Isten könyvének első kiadása nyomatott és mégis megerősítést nyer benne az emberiségnek írott vagy inspirált története. Van-e hát ember — kérdi West lelkész — a ki állítaná, hogy az, a ki azt a *Serpent Moundnak* nevezett, kigyó alakú földdarabot alkotta, az alkotáskor nem a bűn és halál eseményére gondolt, a mint az a paradicsom kertjében lejátszódott?

* * *

Ime ez a West lelkész nagy port fölvert theoriája. Hogy *Ohio* államban a *Serpent Moundnak* nevezett, kigyóalakú földterület tényleg megvan abban a helyzetben, mintha az a szintén földből képződött oválalaku gyümölcsöt el akárná nyelni, az igaz; hogy világhírű archeológusok kimutatták e földdarabnak a rendes talajtól teljesen elütő alkotó részeit és korául sok évi kutatás után az özönvíz előtti időket állapították meg, az is igaz; hogy ennek a sajátos alaku földdarabnak az egész vidékét a természet maiglan is paradicsomi pompában ragyogtatja s annak, ki megáll e földterület remek szépségű pontjain, mérhetetlen csodálat és kibeszélhetetlen áhítat tölti el lelkét a Teremtő örök hatalma iránt, az szintén igaz; — de, hogy mennyiben áll meg az a theoria, mely szerint az a sajátos alaku alkotás örök intelem gyanánt az első bűnesetet példázza s mint ilyent maga a Teremtő alkotta ott, a hol ez a bűneset megtörtént, tudniillik a paradicsom kertjében, — ennek az eldöntése már csakugyan a magasabb kritika jogkörébe vág. Én legfeljebb *Csutoros* barátomat irigylhetem, a kit a jó Isten kedvező kegyelme, *Ohio* állam misszionáriusa képében, West lelkész theoriáját szerint a paradicsom kertjének szomszédságába helyezett.

Kuthy Zoltán,
new-yorki ref. lelkész.

KÜLÖNFÉLEK.

— **A főiskolai igazgatótanács november 13-diki ülése.** Messze jövőre kiható kérdések tárgyalásával foglalkozott főiskolai igazgatótanácsunk f. hó 13-án tartott ülésében. Rendes tárgyak az albizottsági jelentések voltak. A délelőtti időt jó részt a gazdasági albizottság, és a főiskola korszerű fejlesztése nagy fontosságú ügyében kiküldött ad hoc bizottság jelentésének tárgyalása vette igénybe. A főisk. gazdasági tanács intézkedéseit az albizottság javaslatához képest jóváhagyás: a ajánlja az egyh. ker. közgyűlésnek az igazgató tanács. Ennek rendjén az 1900—1901. évi gazdasági év pénztári számadása helyesnek találtatván a kezelés a felelősség alól leendő felmentésre ajánlatik. Az ad hoc bizottság javaslatát a főiskolának korszerű fejlesztése tárgyában szintén elfogadtatásra ajánlja az igazgatótanács. Ide vonatkozólag sajnálatunkat kell kifejeznünk, hogy tervünk elenére nem közölhetjük egész terjedelmében a dr. Baconi-féle javaslatot, mely az ad hoc bizottság munkálatának egész alapját alkotja. Ezuttal csak az igazgatótanács javaslatának rövid vázolására kell szorítkoznunk, lapunk tere nem engedvén a részletekig menő tudósítást. Az egyházkerületi korábbi végzésekből kontemplált korpótlék-javadalmaknak folytatódólagos kiegészítését az igazgatótanács az 1903/4. gazdasági évre tervezi. Fentartandóknak, sőt fejlesztendőknak tartja a gymnáziumi párhuzamos osztályokat, kitelepítendőnek nyilvánítja a buza-kási intézményt, s a modern internátus részére a fűvész-

kerti helyiség célszerű felhasználása mellett tervek készítése s a szükséges költségnek állami építkezési segély igénybevétele céljából a kezdő lépések megtételével az egyházkerületi elnökséget javasolja megbízandónak. A délutáni ülésben a tanács a gymnáziumi felügyelőnek a debreceni főgymnáziumra vonatkozó nagy szabású, kiváló gondtal készített s mindenre kiterjedő észlelésről szóló jelentését hallgata meg. Ugy számítunk, hogy ez a szakszerű, minden ízében találó észrevételekben gazdag jelentés egész terjedelmében meg fog jelenni az egyházkerületi közgyűlés jegyzőkönyvében, s így alkalom nyílik arra, hogy annak olvasói ne csak tapasztaljanak, hanem okuljanak is. Egyébként főgymnáziumunk oktatásmenetéről olyan megnyugtató szép képet alkothatunk magunknak e jelentés alapján, hogy a még mutatkozó hiányokat jó részt helyiségeink alkalmatlan s elégtelen voltának s az abból származó fogyatkozásoknak kell betudnunk. Hasonlóan örvendetes jelentést hallottunk a tanítóképzőintézet állapotáról, hol a folyó tanévre 201 növendék iratkozott be. A főiskolai belakás és tápintézet étkezésben nem részesíthetett növendékek ellátására vonatkozó elnöki intézkedések jóváhagyása ajánlatik. Örvendetes tudomásul vétetett az államkormányzat ezen intézetünkre vonatkozó kiváló elismerésről tanuskodó nyilatkozata. Felvevett a tanulólétszámának magas volta miatt a tanítóképző intézeti párhuzamos osztályok felállításának eszméje is, melynek tárgyában azonban az igazgató tanács ezuttal tüzetesebb javaslattal nem kíván fellépni. Egy 3600 koronás törzsfizetéssel ellátott gymnáziumi tanári állásban történt változás következtében fokozati előbbrevitel szüksége merülvén fel, erre a fokozatra Orosz István tanítóképzőintézeti tanár, az így megürült 3200 koronás fokozatra dr. Nagy Zsigmond s az utóbbinak beosztása következtében megüresedett 2800 koronás törzsfizetésű fokozatra dr. Peczkó Ernő gymn. tanárok helyeztetek át. Nem terjeszkedhetünk ki valamennyi albizottsági jelentésre vonatkozó tárgyalás regisztrálására, az egyházkerületi közgyűlésén úgy is részletesen előkerülnek azok. Csak annyit említnék még meg, hogy a főiskolánk korszerű fejlesztése nagy fontosságú kérdésében folytatott tanácskozások rendjén ezuttal is bőséges alkalmunk volt újabb meg újabb bizonyítékaival találkozni annak a részletekig menő gondos tárgyszeretnek és áldáshozó egyszerűségnek, atyailag gondoskodó előrelátásnak és tapintatos, sőt ha kell, erélyes vezetésnek, melyeknek mindenike főgondnokunkat, gr. Degenfeld Józsefet ilyen alkalmak idején is mindenkor jellemezni szokta. Az igazgatótanács az ő és szeretett püspökünk vezetése alatt folytatott kiváló fontosságú tanácskozásait azzal a tudattal rekeszthette be, hogy debreceni főiskolánk tovább fejlesztése érdekében olyan javaslatokkal lép a közelebbi egyházkerületi közgyűlés elébe, melyek hatalmas lépésekkel fogják előbb mozdítani főiskolánknak a protestáns tanügy érdekében kívánatos fejlődését.

— **A Protestáns Egyházi Iskolai Lap anyagi válsága.** Nemcsak meglepő, hanem igazán megdöbbentő hírt hoz a budapesti „Protestáns egyházi és isk. lap” szerkesztője a lap legutóbbi megjelent, — 45. — számával a protestáns közönséghez címzett vezető cikkében. Nem kevesebbről van szó mint arról, hogy a budapesti Prot. Egyh. és Isk. Lap az anyagi válság szélére jutott. Az eddigi kiadó Hornyánszky Viktor üzleti könyveiből kimutatta, hogy 1892. óta az 1900. év végéig 16799 k. 33 fillért veszített a lapon, sőt a folyó évi veszteség aránylag még érzékenyebb lesz. Ilyen eredmény után csak természetesen, hogy a régi kiadó több

áldozatot hozni hajlandó nem lévén, a lap kiadásától a f. év végén vissza lép s a további kiadás kockázatát behatóbb tanácskozás és fontolgtatás után a szerkesztő Szóts Farkas vállalja magára. Meglepő ez a hír reánk nézve annyival inkább mert e legrégebb egyházi lapunk előfizetési ára egy évre 18 korona, tehát másfélannyi mint a Debr. Prot. Lapé, s ebből azt következtettük, hogy létele biztosítva van. S megdöbbentő annyiban, a menyiben igaza van a szerkesztőnek, a midőn azt mondja, hogy „mikor minden protestáns központon külön egyházi lap van, a tekintélyes dunamelleki és fővárosi protestáns közönségre nézve valóságos szégyen lenne, ha ez a lap a lanyha pártolás miatt megszűnnék”. Hogy ez be ne következzen, felhívást intéz a szerkesztő a munkatársakhoz, hogy legyenek készen ezentul pusztán az ügy érdekében teljesítendő munkásságra; aztán kéri a lelkészeket, különösen pedig a főváros protestáns közönségét, hogy karolják fel a lap ügyét, mely immár 44. év óta szolgálja a magyar protestantizmus érdekeit. A szerkesztő vészkiáltását értjük s teljes mértékben méltányolni is tudjuk, noha elogulatlanul megjegyezzük a következőket: hogy „legrégebb” egyházi lap, igaz; hogy „a legjobbnak tartott”-e: ezt már az olvasók vannak hivatva megítélni; s ohajtottuk volna, ha a vészkiáltásból az eféle passzusok kimaradnak, valamint hogy az a kijelentés is mellőzhető lett volna egyebek közt, hogy „a mutatkozó ébredésnek ez a lap a leghathatósabb szócsöve”. Ez lehet szubjektív nézet s mint ilyen ellen, semmi kifogásunk, de a szerkesztő tollából tekintettel az egyházi érdekeket szintén teljes odaadással szolgáló más egyházkerületbeli református és evangélikus egyházi sajtóra, mégis tulhajtott állítás, bármilyen alakzatban vezetessék az be a lap szövegébe. Különben ha a Prot. Egyh. és Isk. Lap olvasó közönsége megfoghatkozott, az jó részben annak is tulajdonítható, hogy a viszonyok sokat változván s a partikularis érdekek az egész vonalon előtérbe vonulván, maholnap minden egyházi lap saját kerülete olvasó közönségének a támogatására lesz utalva. Más a helyzet ma és akkor, a mikor a Prot. Egyh. és Isk. Lap az egyetlen egyházi lapunk volt. A mi azonban nem azt teszi, hogy lapjukat a dunamellekiek bukni hagyják. Ha a Tiszáninnen és Dunántul képes egy ilyen lapot fentartani, nem maradhatnak hátra a Dunamelleki hitsorsosaink sem. Magunkról azért nem szólunk, mert ha a 18 koronás Prot. Egyh. és Isk. Lap ide jutott: kiki könnyen reájöhet, milyen anyagi viszonyok között élünk mi, kik állandóan két nyomtatott ívet 12 koronaért adunk. Egyébként mint olvassuk, ujevától kezdve a Prot. Egyh. és Isk. Lap előfizetési feltetelei maradnak a régiek, a díjak a szerkesztő-laptulajdonos címére küldendők, szellem, irány változatlan, külalakja anyiban módosul, hogy a színes boríték elmarad, hogy ezzel is kevesebbe kerüljön a kiállítás.

— **Szeretet-vendégség Karcagon.** Hogy a Reformáció évfordulati emléknepje minélelőbb ünnepünké legyen, mintegy átmenjen a nép vérébe, arra a vidéken is dicséretes buzgalommal törekszenek. Ime közöljük a karcagiakról a következő örömdetes híreket. A városi szegényházban egy nálunk eddig szokatlan, de megható ünnepély folyt le október 31-én, a reformáció emlékünnepe. A „Kis tükör” című vallásos lap olvasói vendégelték meg a szegényház 17 lakóját s azonkívül 130 árva s szegény iskolás gyermeket. Annyi jól elkészített enni valót küldtek a vagyonosabbak, hogy elég lett volna 300 ember megvendégelésére is. A házi gazdái tisztet Czina János presbyter és ifj. Nádasdi József teljesítették. Egy nagyterem zsufolásig megtelt kíváncsiakkal, sőt be

sem fértek mindannyian. Érdekes udni, minő lefolyású volt e szeretet vendégség. D. u. 3 óra elmúlt, midőn Nádasdy József imaszerű fohászbán hívta föl a közönséget együttes éneklésre. A 37-ik dicséretet énekelték el oly áhitattal, mintha csak templomban lettek volna. Éneklés után Fazekas Gyula gym. vallástanár beszélt a reformáció hatásáról s azt fejtegette, hogy ennek alapja a szeretet, a felebarátján mindenkor segíteni kész Krisztusi szeretet. Utána Kenesey Ida k. a. az ismert írónő, ki Kolozsvárról jött el dr. Kecskeméti István theologiai tanár nejevel, olvasott föl a biblia ismert női alakjairól s azoknak Krisztusban hitéről; de nem csak a bibliából vette a alakjait, hanem kitért a magyar történelemre is s hosszasan időzött Lorántfy Zsuzsanna nagy alakjánál. Lagy, behizelgő kellemes hangjával, a szeretettől áthatott előadásával teljesen meghódította a szíveket. Minden jelen volt, e sorok írója is teljesen megvolt és meg van győződve, hogy Kenesey Ida k. a. egy igazán vallásos nő, kinek eszményképe a Krisztus, s ki a szeretetvendégségek rendezésével apostoli missiót teljesít a hitelenség és vallástalanság e szomorú korszakában. Befejezván az előadást, még egy ügyes szavalatot hallottunk és végül a „Tebenned biztunk eleitől fogva” elnevelésével véget ért az ünnepély első része. Következett a tulajdonképeni szeretet vendégség. Miután elhelyezték a rendesen megterített asztalnál a szegényház lakóit s a gyermekeket; miután elfoglalták helyeiket a meghívott vendégek köztük a város polgármestere, két városi tanácsossal: Kenesey Ida k. a. megmagyarázta a gyermekeknek, mi az a szeretetvendégség. Utána pedig áhitattal mondta el az étel előtti imádságot. A vacsora állott paprikás csirke, többféle tészta és kétféle gyümölcsből. Kapott azon kívül mindenki egy pohár bort, a kinek jól esett többet is, mert a polgármester adományozott e célra elegendő mennyiségű bort. Veünk vacsoráztak még többen az uri nők és előbbkelő gazdák nejei közül. Vacsora után minden gyermek kapott egy kis vallásos történetkét tartalmazó füzetet. Nagyobb olvasmányokat kaptak a szegényház lakói, közös használatra pedig egy bibliát s több értékes vallásos könyvet. Vacsora után egy nagyobb fiu hangosan imádkozott s azzal hazabocsátották őket. Nemsokára eloszlottak a felnőttek is. Megemlítendő még, hogy vacsora előtt Kecskeméti urhölgy és Kenesey Ida k. a. körül jártak az asztalt s minden szegényházi lakóval kezet fogva, mindegyiket testvéröknek szólították, mindenkinek tudtak valami vigasztalót mondani. A szegények sirva csókolták kezeiket s nem győzték őket eléggé aldatni. Úgy vagyunk értesülve, hogy a szeretet vendégséget Karácsonykor ismét megakarják tartani. *Jelen volt.*

— **Az erdélyi egyházkerület költségvetése.** Bizonyára emlékezni fognak még lapunk olvasói azokra a harcokra, melyeket 3 évvel ezelőtt az erdélyi egyházkerület pénzügyi politikája ellen folytattunk s a melyek során az ismeretes börzspekulációkat keményen elítélve az anyagi kárvallást jó előre megjósoltuk. Az erdélyi egyházkerület most folyó közgyűlésének referációjából sajnálattal látjuk, hogy Cassandra jóslataink beteltek s ott ma már az anyagi zavarok olyan jelleget öltöttek, hogy a közgyűlésen a viharos költségvetési tárgyalás alkalmával az igazgató-tanács ama tagjai ellen, kik a vagyonkezelésben részt vettek, bizalmatlansági szavazat indítványoztatott. Mi azonban azon nézetten vagyunk, a melynek Nagy Károly kollegánk adott a közgyűlésen kifejezést, hogy felelősségre senki más nem vonható, hanem *maga az egyházkerület*, mert a vagyonkezelés mindig az egyházkerület határozatai értelmében tör-

makkor saját subjectiv impressióid alapján értesitenéd lapunkat. Az ilyen referádáknak van igazán becsé s erre kérlek. — **F. V. L. Nagyrábé.** Erről aszámról már lekéselt. — **P. S. H. Szobaszló.** Köszönöm jó kívánataidat. A mi az iskolák államosítása kérdésében elfoglalt s immár jól ismert álláspontodat illeti, már több alkalommal kijelentettem, hogy az az álláspont az enyém is. Mindaddig, míg azt látom, hogy csak mi reformátusok törjük magunkat az államosítás után, a kathólikus és nemzeti egyházak pedig ragaszkodnak felekezeti iskoláikhoz, nekem sem kell az iskolákról való lemondás politikája... Pedig hogy a nemzeti egység mennyire keményen tartják magukat e tekintetben, arra csak egyetlenegy újabb tudomásomra jött példára hivatkozom. Van Sziágyvármegyében Tasnád és Kémer között egy meglehetősen nagyságu oláh közseg; neve *Zálnok*. Az itt lakó néhány magyar család érdekében megmagasabb magyar nemzeti szempontból néhány évvel ezelőtt ott állami iskolát állítottak fel. S mittettek az oláhok? azt, hogy felekezeti iskolájokat a magok erején továbbra is fentartatták; nemcsak, hanem a pompás államiskolát annyira kerüik hogy abba alig járván összesen 6-8 magyar gyermeknél több, immár szóban van, hogy azt az állami iskolát be kell szüntetni. Ujabb időben már a baptisták is kezdik belátni, hogy jövőjük mindaddig nem lesz, míg felekezeti iskolákat nem szerveznek. Biztos tudomásom van róla, hogy fel van kötök vetve az eszme s a megvalósítás csak idő kérdése. Nem látjuk-e mindezen jelekben ama titkos kéz írását, mely bennünket is int, hogy résen álljunk!?

Tartalom-jegyzék: A fővezető rendszerről. Baresa János. — **Tárca:** Adatok a berettyó-szent-mártoni ev. ref. egyház történetéből. Kiss Antal — **Evangéliom** szerint reformálté, vagy református? Veress Bálint. — **Közéletünk:** A máramaros-ugosai egyházmegye őszi közgyűlése. B. F. — **A f. szabolcsi ev. ref. egyházmegye** nagytiszteletű e-peresének, s papi testületének becses figyeimébe! Tiszaháti. — **Egyházmegyei közgyűlés.** Sz. L. — **Irodalom.** — **Külföld:** Az édenkert helye Amerikában. Kuthy Zoltán. — **Különfélék.**

Felelős szerkesztő: **ERŐSS LAJOS.**

Uzletem fentállása alatt 96 ev. ref. egyháznak szolgáltam munkámmal.

Orgona építészeti műterem

Debreczenben,

Darabos-utca 7. sz. alatt (a Collegium mellett.)

Fentáll 1893. óta.

Teljesen e célra épített házamban készítek a mai kor legtökéletesebb vívmánya szerint, bármily kivitelű új orgonákat s azokért a legmesszebbmenő jótállást vállalom.

Orgona építészetem, mint az ev. ref. egyházak érdekét szolgáló intézmény, e téren az országban egyedül áll.

Munkám jóságával elértem azt, hogy minden évben növekszik a czégem iránti bizalom, s ígérem ezuttal is, hogy továbbra is úgy az árakban, mint a kivitelben egyházzal érdekét tartom első sorban is szem előtt és teljes megbízhatóságra töreksem.

Elvállalok régi orgonák átalakítását, áthelyezését, tisztítását, hangolását és javítását vagy évi gondozását mérsékelt áron több évre menő jótállás mellett. — Megrendelésre készítek bármilyen kivitelű harmóniumokat is.

A nagytiszteletű és tekintetes egyházi előjáróság és az adományozó közönség, valamint a kántor-organista és tanító urak szíves pártfogásába továbbra is ajánlva magamat, maradtam

teljes tisztelettel

Kerékyártó István

orgona építő.

Határozott árak, elsőrendű minőség, erőteljes nemes hangzásu orgonák.

Műtermemben megrendelt orgonák mindenkor vannak felállítva.

Erdelődőket szívesen látok, tervekkel készséggel szolgálok.

Hazánkban

a szolid czég mintaképeül jelölik meg *Neumann M.* Magyarország legnagyobb és legrégebb férfi, fiu és gyermek ruha telepét. Ezen 55 év óta fennálló üzlet már megalapítása után a legjobb hírnévre tett szert, melyet azzal érdemelt ki, hogy ritka lelkiismeretes, és pontos kiszolgálásban részesítette vevőit. Különös figyelme arra irányult, hogy csak jó minőségű árut használt és ezeket a legjobb munkásokkal dolgoztatta fel. Az árak tekintetében az ország legnagyobb forgalmu ruha telepe, mint ma is — úgy mindenkor a legolcsóbb volt. A hűvös idők beálltával a szülőknek egyedüli gondját a gyermekek kiruházása képezi. A meleg ruha éppen úgy szükséges az egészség fentartására, mint a táplálék. A meghűlésből eredő betegségek gyakran utját állják az egészséges fejlődésnek. A férfiaktól pedig a társadalom megköveteli, hogy tisztességesen ruházkodjanak. Debreczen és vidéke közönségének alkalma van ruha szükségletét a legelső forrásból olcsón beszerezni, mert *Neumann M. czégnek* nagy raktára van *Debreczenben, Piacutca 49. szám alatt.* A környék sőt távoli városokból is tömegesen keresik fel *Neumann M.* ruhatelepét.

Főüzlet: Budapest, Muzeum-körut.

Raktárak:

Arad.	Kassa.	Pozsony,	Temesvár,
Kolozsvár,	Nagyvárad,	Pécs	stb.